

9. http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0_%D1%83%D0%B6%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B2
10. Муравьев В. С. Фантастика / В. С. Муравьев // Литературная энциклопедия терминов и понятий / Под ред. А. Н. Николюкина. – М.: НПК «Интелвак», 2001. – Стб. 1120–1124.
11. Фэнтэзи [Электронный ресурс] / С. Алексеев, Д. Володихин. – Режим доступа до статті:
12. http://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/literatura/FENTEZI.html
13. Фэнтэзи [Электронный ресурс] / Википедия, свободная энциклопедия. – Режим доступа до статті:
14. <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D1%8D%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8>
15. Шидфар Р. Бесконечная история. Очерк развития зарубежной фэнтэзи / Р. Шидфар // Книжное дело, 1997. – № 9. – С. 86–90.

Зайченко Ю. Фэнтэзи как жанр современной художественной литературы.

Статья посвящена основным характеристикам жанра фэнтэзи с точки зрения литературоведения и лингвостилистики. Рассматривается история возникновения жанра фэнтэзи, прослеживается сюжетное и тематическое сходство с рыцарскими романами средних веков. Демонстрируются современные подходы к классификации этого жанра. В качестве критериев выступают: задачи фантастического допущения и его роль в развитии действия, мифологическая составляющая фэнтэзи, сюжетно-тематический принцип, аксеологическая плоскость, национальная специфика, мировоззренческие особенности, ориентированность на целевую аудиторию и время, в котором происходят события произведений этого жанра. Также предоставляется краткая характеристика некоторых разновидностей фэнтэзи. Кроме того фэнтэзи рассматривается как явление, относящееся к функциональному стилю художественной литературы. Тексты этого жанра полны образности и выполняют эстетическую функцию, что становится возможным благодаря широкому использованию авторами различных стилистических приемов и экспрессивных средств.

Ключевые слова: фэнтэзи, художественная литература, рыцарские романы, фэнтэзи, экспрессивные средства, стилистические приемы.

Zaichenko Yu. Fantasy as a modern fiction genre.

The article is devoted to the basic characteristics of fantasy in terms of its literary and stylistic identity. The brief history of its origin and also narrative and thematic similarities with chivalric romances are considered. Modern approaches to classification of this genre are demonstrated. The criteria are: the problem of fantastic assumption and its role in the development of the action, the mythological part of fantasy, the role-themed principle, the axiological principle, the national specifications, the ideological features, the focus on the target audience and the time at which events occur in texts of this genre. It also provides a brief description of some kinds of fantasy. Furthermore fantasy is regarded as phenomenon belonging to the functional style of belles-lettres. The texts of this genre are full of imagery and perform an aesthetic function, which becomes possible because of the widespread use of various stylistic devices and expressive means by authors.

Key words: fantasy, belles-lettres style, chivalric romance, stylistics, expressive means, stylistic devices.

Статтю рекомендовано до друку
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови
факультету лінгвістики НТУУ «КПІ»
Н.В. Глінько

Ірина Козубська
(Київ)

УДК 81'42

**МОВНІ ТА ПОЗАМОВНІ СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖ МОВЛЕННЄВИМ ЖАНРОМ
«НАУКОВА МОНОГРАФІЯ» ТА ФУНКЦІОНАЛЬНИМ НАУКОВИМ СТИЛЕМ**

У статті розглядаються мовні та позамовні співвідношення між мовленнєвим жанром «наукова монографія» та функціональним науковим стилем. Автор аналізує різні визначення поняття «монографія», характеризує риси, умови функціонування і мовні особливості цього мовленнєвого жанру. Так як монографія є одним з найоб'ємніших серед існуючих жанрів наукової

літератури, автор звертає увагу на композиційну структуру монографії та описує її. Чітко виділяються найтипівші позамовні ознаки текстів наукового стилю: цілісність, зв'язність, логічність, точність, абстрактність та узагальненість. На прикладі монографій автор аналізує кожну з них та знаходить мовні засоби їх вираження. Детально розглядаються мовні співвідношення між жанром «наукова монографія» та науковим стилем на трьох рівнях: лексичному, морфологічному та синтаксичному. Автор робить висновок, що для монографій майже в повній мірі притаманні ті ж самі позамовні ознаки, що і для функціонального наукового стилю загалом, тоді як мовні властивості монографії частково співпадають з властивостями наукового стилю. Це пояснюється тим, що наукова монографія є складним жанром наукової літератури та відрізняється від інших не лише своєю композиційною структурою, а й функціонально-стилїстичною неоднорідністю.

Ключові слова: функціональний науковий стиль, наукова монографія, мовні та позамовні співвідношення.

Постановка проблеми. Наука і техніка постійно розвиваються та з кожним роком стають все більш інтенсивними, охоплюючи всі аспекти людського життя. Це стає можливим завдяки тому, що останнім часом спостерігається процес інтеграції наукового знання і як наслідок стрімке збільшення об'єму актуальної наукової інформації, ефективний обмін якою відбувається лише при правильному використанні різних засобів мови. Тому в постійному розвитку знаходиться і науковий стиль викладу, вивчення якого набуває все більшого значення.

Існує велика кількість робіт, присвячена жанрам наукового мовлення, але при цьому не ставиться питання про мовні та позамовні співвідношення певного жанру всередині функціонального наукового стилю. Дана стаття є спробою визначити співвідношення між мовленнєвим жанром «наукова монографія» і функціональним науковим стилем.

Вибір мовленнєвого жанру «Наукова монографія» зумовлений тим, що саме в монографіях, в одному з найоб'ємніших серед існуючих жанрів наукової літератури, представлені всі риси наукового мовлення, починаючи з його інваріантних і варіативних характеристик і закінчуючи його індивідуально-авторськими і атиповими рисами. Завдяки цьому подібного роду тексти можуть розглядатися як вельми цінний матеріал, що дає уявлення про реальне функціонування і взаємодію різних мовних засобів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто зазначити, що дослідженню функціонального наукового стилю та його мовленнєвих жанрів присвячено багато робіт відомих мовознавців. До них належать Коваль А.П., яка описала лексичний склад, словотвір та синтаксис наукового тексту (як одиниці наукового стилю), Бацевич Ф.С., який описав теоретичні аспекти мовленнєвих жанрів та представив практичний аналіз мовленнєвих жанрів різних дискурсів, Чернявська О.В., яка проаналізувала особливості формування гуманітарних наукових текстів, їх смислову та композиційну структуру, Котюрова М.П., яка також розглядала проблеми смислової структури наукового тексту та охарактеризувала основні жанри наукової літератури. Такі мовознавці, як Жеребило Т.В., Ванніков Ю.В. дали визначення поняттю «монографія», окреслили її композиційну структуру та виокремили специфічні риси, притаманні даному мовленнєвому жанру наукового стилю.

Метою статті є визначення та аналіз мовних і позамовних співвідношень між мовленнєвим жанром «наукова монографія» та функціональним науковим стилем. Поставлена мета передбачає необхідність розв'язання таких завдань: 1) дати визначення поняттю «наукова монографія» та розглянути її композиційну структуру; 2) охарактеризувати найтипівші риси текстів наукового стилю; 3) простежити мовні та позамовні ознаки жанру «наукова монографія» та функціонального наукового стилю та виявити спільне та відмінне між ними.

Виклад основного матеріалу дослідження. Функцією наукового стилю є пояснення в широкому значенні цього слова, яке включає в себе етапи наукового мислення, закріплення процесу пізнання, викладення результатів пізнання.

В поняття наукового стилю входять мовленнєві жанри наукової прози в таких її різновидах, як науково-технічна, науково-природнича та науково-гуманітарна література.

Котюрова М.П. розглядає монографію як «наукову працю, присвячену багатоаспектному розгляду і вирішенню актуальної проблеми, що володіє новизною теоретичного чи емпіричного

змісту, єдністю наукового підходу, смисловою завершеністю і складною композиційною структурою» [2, с. 255]. У методологічній розробці Ю.В. Ваннікова «монографія» описується як жанр академічного підстилю, який характеризується інформативною прагматичною функцією, достатньо високою структурною зв'язністю і не виключає стилїстично експресивні елементи [6, с. 63]. Наукова монографія має ряд мовних рис та умов їх функціонування. До них належать: 1) попереднє обдумування змісту висловлення; 2) монологічний характер висловлення; 3) строгий відбір мовних засобів; 4) тяга до нормованої мови.

Композиція монографії відображає процес комунікативно-пізнавальної діяльності вченого і динаміку наукового мислення, що включає етапи проблемної ситуації, проблеми, ідеї, гіпотези, аргументації, висновку (закону). Монографіям властиві два типи композиції – моноцентрична і поліцентрична. Перша характеризується послідовною маніфестацією пізнавальних форм (проблемної ситуації, проблеми, ідеї), що відображають вирішення однієї проблеми. В творах з поліцентричною композицією основна проблема розділяється на ряд підпорядкованих проблем, що призводить до розгалуженості змісту твору. Стереотипна композиційна структура монографії являється комунікативно доцільною: вона створює чітку перспективу розгортання і сприйняття тексту, сприяє ясності викладу, програмує сприйняття і розуміння смислу адресатом [2, с.255].

Науковий текст монографії виступає як вираження і відображення наукового стилю – особливого способу когнітивних і комунікативно-мовленнєвих дій суб'єкта, який вирішує в процесі формулювання тексту задачу повідомлення нового знання про дійсність і доказів істинності цього знання. Для наукового стилю, що реалізує теоретичне мислення в понятійно-логічній формі, характерні об'єктивність і некатегоричність, тобто зваженість оцінок, узагальненість, підкреслена логічність і доказовість, точність і ясність, а також сфокусована комунікативна направленість на адресата, тобто діалогічність викладу.

Найтипівішими ознаками текстів наукового стилю є їх цілісність, зв'язність, логічність, точність, абстрактність та узагальненість.

Найзагальнішою рисою наукового стилю викладу є логічність викладу. Безсумнівно, це стосується наукової монографії, текст якої відрізняється підкресленою, строгою логічністю. Всі частини в ньому тісно зв'язані за змістом і розташовуються в строгій послідовності; висновки витікають з фактів, наведених в тексті. Для наукової мови монографії характерний зв'язок речень за допомогою повторюваних іменників, часто разом з вказівними займенниками. На послідовність розвитку думки вказують також і прислівники: *спочатку, перш за все, потім, після цього, далі*; а також вставні слова: *по-перше, по-друге, по-третє, нарешті, як наслідок, навпаки, отже*; сполучники: *так як, тому що, щоб, тому*. Наведемо приклад вираження логічності та послідовності з монографії з інформаційних технологій «*По-перше, розглянемо конструктивні логіки для представлення обчислювальних процесів ІУС. .... По-друге, розглянемо конструктивні логіки для планування дій, враховуючи відповідність зовнішніх і внутрішніх операцій. .... Отже, виділимо чотири рівня системи формалізмів*» [3, с. 125-126].

Наступною типовою властивістю наукового стилю викладу є точність. Смислова точність досягається ретельним добором слів, використанням слів в їх прямому значенні, широким використанням термінів і спеціальної лексики.

Абстрактність та узагальненість є також невід'ємними рисами вираження наукової монографії. У ній широко використовуються абстрактні поняття, які важко уявити, побачити, відчути. В текстах монографій часто зустрічаються слова з узагальненим значенням, наприклад: дуже часто використовуються формули, символи, умовні позначки, графіки, таблиці, діаграми, схеми.

Цілісність наукового тексту співвідноситься, перш за все, з його логіко-семантичною єдністю, яка досягається завдяки системі термінів. В тексті цілого твору терміновані поняття організовані в систему: вихідні поняття, тобто ті, які невизначені в тексті; основні, які пов'язані з вихідними і розвиваються в даному тексті; уточнюючі поняття, які безпосередньо відносяться до тих, що розвиваються. Цілісність тексту – це «стратегічна» властивість тексту, орієнтована на окремий твір в усій його повноті. При такому погляді на цілісність легко оцінити значимість периферійних, супутніх текстів: заголовку, змісту, анотації, вступу, висновків та ін. – оскільки в згорнутому вигляді в них представлений все той же зміст, що і в основному, хоча по формі вона

варіативно. Справа в тому, що периферійні тексти спеціально орієнтовані на адресата, комунікативно загострені. Вони експлікують авторський задум і результат цього замислу в згорнутій формі. Об'єднувальна функція периферійних текстів являється однією з основних в створенні цілого наукового твору. Завдяки цій функції формальний, зовнішній поділ наукового твору навіть такого складного жанру, як монографія, по суті, не заважає сприйняттю тексту, що, безперечно, обумовлено, перш за все, внутрішньою, смисловою цілісністю тексту [2, с.113].

Наступною особливістю наукового тексту в цілому і наукової монографії зокрема є зв'язність. Засобами вираження зв'язності в науковій монографії виступають такі спеціалізовані мовні одиниці, як сполучники *і, а, але, однак, так як, тому що* та ін., а також одиниці, які отримують додаткове функціональне навантаження в мовленнєвому контексті: іменники в ролі повторів, особові та вказівні займенники, деякі прислівники, конструкції зв'язку. Крім того, в цих текстах широко вживаються специфічні словосполучення і конструкції зв'язку типу *що; варто підкреслити, що; треба казати, що; як ми відмічали; як відомо* та ін.: *Варто підкреслити, що механізми адаптації легко реалізувати, застосовуючи системи логіко-алгебраїчних моделей, що забезпечують поділ логіки і управління програмами.* [3, с.106].

Згідно Ю.В. Ваннікову, монографія має типізовану структуру як окремих смислових блоків, так і мовного оформлення. Цю ж особливість монографії відмічає і Н.М. Разінкіна, говорячи про те, що лексико-фразеологічні і синтаксичні характеристики монографії «видаються в високій мірі канонізованими (типізованими)» [4, с.17]. Доцільність типізованої структури обумовлена очікуванням читача отримати в певних відрізках тексту певні відомості, наприклад, інформацію про результати дослідження – в заключних відрізках розділу [6, с.62].

Вищеописані позамовні ознаки наукової монографії і функціонального наукового стилю реалізуються значним чином за допомогою їх мовних особливостей. Доцільно детально розглянути мовні співвідношення між науковою монографією і науковим стилем на трьох рівнях: лексичному, морфологічному та синтаксичному.

У кожному науковому тексті чітко виділяються три основних лексичних шари: термінологічний, загальнонауковий та загальнолітературний. У термінології кожної науки можна виділити кілька рівнів в залежності від сфери вживання і від характеру змісту поняття. До першого рівня відносять найбільш загальні поняття, однаково актуальні для всіх або для значного ряду наук. Наприклад: *система, функція, значення, елемент, процес, частина, величина* та ін. Вони складають загальний понятійний фонд науки в цілому. До другого рівня відносять поняття, загальні для ряду суміжних наук, що мають загальні об'єкти дослідження. Наприклад, *вакуум, вектор, генератор, інтеграл, матриця, радикал* та ін. Такі поняття зазвичай слугують зв'язуючим кільцем між науками одного більш-менш широкого профілю (природничі, технічні, фізико-математичні, біологічні, соціологічні, естетичні та ін.), і їх можна визначити як профільно-спеціальні. До третього рівня варто віднести вузькоспеціальні поняття, характерні для однієї науки (інколи двох-трьох близьких) та відображаючі специфічність предмету дослідження, наприклад: *фонема, морфема, флексія, лексема, дериват* та ін. лінгвістичні терміни.

Терміни, являючись носіями спеціальної наукової інформації, визначають загальну понятійну направленість тексту. Насиченість мови термінами всіх типів пояснюється семантико-комунікативною специфікою терміну, його принциповою однозначністю, точністю, економічністю, номінативною і розмежувальною функцією, стилістичною нейтральністю, більшою інформаційною насиченістю в порівнянні зі звичайними словами.

Нарівні з термінами специфіку лексичного оформлення тексту науково-технічного стилю становлять скорочення – аббревіатури. Зазвичай ці скорочення стосуються термінів, загальноприйнятих в відповідних галузях науки і техніки, які є зрозумілими для фахівців цієї галузі. Наприклад: *GPRS, OCR, WAP, WML, TCP* та ін.

Загальнонаукові та загальнолітературні слова в багатьох наукових текстах вживаються в обмеженій кількості значень, при тому, що в принципі практично кожне з цих слів володіє і іншими значеннями, які не реалізуються в науковому функціональному стилі. Дані висловлення є інваріантними для всього наукового функціонального стилю, так як вони зустрічаються у всіх творах наукової літератури. Загальна направленість наукових текстів на передачу спеціалізованої інформації позначається і на виборі словоутворюючих моделей: при аналізі архітекtonіки основ

звертає на себе увагу той факт, що серед iменникiв i прикметникiв, якi використовуються в усiх творах наукової мови, переважають складнi слова, що призначенi максимально точно i недвозначно позначити вiдповiднi поняття i сприяють реалiзацiї функцiї повiдомлення. Саме лексика такого характеру формує нейтральну в функцiонально-стилiстичному вiдношеннi манеру викладу, сприяє ясностi i логiчностi.

Наукова монографiя належить до стилiстично нейтрального рiзновиду наукових текстiв, в яких вживаються стилiстично маркованi одиницi, що вiдносяться, наприклад, до розмовної або книжної лексики. Проте цi одиницi при вклученнi їх в полотно наукового твору втрачають свої образнi властивостi i пiдпорядковуються загальнiй функцiонально-комунікативнiй задачi. В наукових монографiях стилiстично забарвленi одиницi досить частотнi.

Характерною особливiстю наукових творiв є утворення неологiзмiв. Неологiзми, що з'являються в наукових текстах виявляються значно стiйкими. В залежностi вiд того, наскiльки широко те чи iнше наукове вiдкриття стає вiдомим широким масам, слова-неологiзми, що їх позначають, входять в фонд загальноживаної лексики або залишаються в користуваннi лише у вузькiй областi, де виник такий неологiзм. В науковому стилi виробляється особлива, загальна для багатьох рiзновидiв цього стилю, наукова фразеологiя.

Абстрактнiсть наукового стилю проявляється i на морфологiчному рiвнi – у виборi форм частин мови. На прикладi проаналiзованих монографiй можна говорити про переважання в них iменних, а не дiєслiвних конструкцiй, що дає можливiсть бiльшого узагальнення, усуваючи необхiднiсть вказувати час дiї. Тут розповсюдженi iменники, утворенi вiд дiєслiв та прикметникiв: *дiлення, вимiрювання, визначення, точнiсть, чiткiсть* та iн.

Специфiчно вживається в науковому стилi дiєслово. Для нього характерна безсуб'єктивнiсть оповiдання, що викликає вiдсутнiсть дiєслiвних форм 1-ї та 2-ї особи однини та розповсюдження таких безособових форм дiєслова, як iнфiнiтив, короткий пасивний дiєприкметник, дiєприслiвник.

У деяких випадках вживається форма 1-ї особи множини – в значеннi якоїсь невизначеної сукупностi осiб, куда вклучається i той, хто говорить (*Ми гадаємо ..., Вiдмiтимо, що ..., Наведемо в якостi прикладу*). Абсолютна бiльшiсть дiєслiв в науковому стилi вживаються в формi 3 особи множини теперiшнього часу недосконалого виду: *iснує, простежується, вiдрiзняється, виявляється*. Всi вище описанi характеристики вживання дiєслiв присутнi в наукових монографiях.

Для синтаксису наукових монографiй характерна тенденцiя до складних побудов, що сприяє передачi складної системи наукових понять, встановленню вiдношень мiж родовими i видовими поняттями, мiж причиною i наслiдком, доводами i висновками. Для цiєї мети використовуються речення з однорiдними членами i узагальнюючими словами при них. В наукових текстах монографiй поширенi рiзнi типи складних речень, а саме з використанням складених пiдрядних сполучникiв, що є взагалi характерним для книжної мови: *внаслiдок того що; з огляду на те, що; в той час як*. Для об'єднання частин тексту, в тому числi абзацiв, що мають тiсний логiчний зв'язок один з одним, використовуються вказуючi на цей зв'язок слова i словосполучення: *таким чином, отже, як висновок*.

Речення в наукових текстах монографiй одноманiтнi за метою висловлювання – вони майже завжди розповiднi. Питальнi речення рiдкiснi i використовуються для привертання уваги читача до якогось питання. Ця риса є характерною й для текстiв функцiонального наукового стилю загалом.

Узагальнено-абстрактний характер наукової мови, позачасовий план викладу матерiалу обумовлюють вживання певних типiв синтаксичних конструкцiй: невизначено особових, узагальнено особових i безособових речень. Дiюча особа в них вiдсутня або мислиться узагальнено, невизначено, вся увага сконцентрована на дiї, на її обставинах. Невизначено особовi i узагальнено особовi речення використовуються при введеннi термiнiв, виведеннi формул, при поясненнi матерiалу в прикладах: *Розглянемо деякi апроксимацiйнi методи; В сферi визначення будемо дослiджувати набiр концептiв; На основi видiлення цих елементiв можемо говорити про сприйняття предметiв, їх властивостей, подiй* та iн. [3 с. 109] .

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, монографія – це об'ємний твір наукової літератури, який дає найповніше уявлення про досліджувану проблему, оскільки пропонує не лише виклад думок самого автора, але й детальний аналіз концепцій інших вчених, які займаються розробками в даній області. Науковій монографії, як і іншим мовленнєвим жанрам наукового стилю, притаманні такі позамовні ознаки як абстрактність, об'єктивність, точність і логічність, які вважаються ідеалом наукового викладу, тому можна стверджувати, що позамовні співвідношення між жанром «наукова монографія» і науковий стиль майже в повній мірі співпадають. Варто зазначити, що відмінною рисою текстів наукової літератури є наявність стереотипних структур, які простежуються на лексичному, морфологічному, синтаксичному та композиційному рівнях. Із проаналізованого вище можна сказати, що мовні властивості цього жанру та стилю мають багато спільного, хоча простежуються і ті, які є властиві саме для жанру «наукова монографія». У подальшому доцільно буде детальніше розглянути мовленнєвий жанр «монографія», дати його специфічну характеристику та визначити прагматичні параметри.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брандес М.П. Стилистика текста. Теоретический курс: Учебник. – 3-е изд., перераб., и доп. – М: Прогресс-Традиция; ИНФРА-М, 2004. – 416 с.
2. Копорова М.П. Культура научной речи: текст и его редактирование: учеб. пособие / М.П. Копорова, Е.А. Баженова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Флинта: Наука, 2008. – 280 с.
3. Павлов О.А., Теленик С.Ф. Інформаційні технології та алгоритмізація в управлінні. – К.: Техніка, 2002. – 344 с.
4. Разинкина Н.М. Стилистика английского научного текста. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 216 с.
5. Соболев С.А. Особенности научного стиля изложения в немецкой лингвистической монографии. – <http://www.dissercat.com/content/osobennosti-nauchnogo-stilya-izlozheniya-v-nemetskoi-lingvisticheskoi-monografii>.
6. Сухая Е.В. Сущностная характеристика жанра научно-популярной монографии // Лингвистика, перевод и межкультурная коммуникация: Материалы III Всероссийской научно-практической конференции. – Обнинск: ИАТЭ НИЯУ МИФИ, 2011. – с. 62-65.
7. Чалбышева А.В. Прагмалингвистический аспект речевых жанров научного стиля: На материале немецких и русских текстов подязыка физики. – <http://www.dissercat.com/content/pragmalingvisticheskii-aspekt-recheykh-zhanrov-nauchnogo-stilya-na-materiale-nemetskikh-i-r>.
8. Чернявская В.Е. Интерпретация научного текста: Учебное пособие. Изд. 5-е. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2010. – 128 с.
9. Шерстяных И.В. Теория речевых жанров: лекционно-практический курс для магистрантов / И.В. Шерстяных. – 2-е изд., стер. – М.: Флинта: Наука, 2014. – 546 с.

Козубская И. Языковые и внеязыковые соотношения между речевым жанром «научная монография» и функциональным научным стилем.

В статье рассматриваются языковые и внеязыковые соотношения между речевым жанром «научная монография» и функциональным научным стилем. Автор анализирует разные определения понятия «монография», характеризует черты, условия функционирования и языковые особенности этого жанра. Так как монография есть одним из самых объемных среди существующих жанров научной литературы, автор обращает внимание на композиционную структуру монографии и описывает ее. Четко выделяются типичные внеязыковые признаки текстов научного стиля: целостность, связность, логичность, точность, абстрактность и обобщенность. На примере монографий автор анализирует каждую из них и находит языковые средства их выражения. Детально рассматриваются языковые соотношения между жанром «научная монография» и научным стилем на трех уровнях: лексическом, морфологическом и синтаксическом. Автор делает вывод, что для монографий почти в полной мере присущи те же внеязыковые признаки, что и для функционального научного стиля вообще, тогда как языковые свойства монографии частично совпадают со свойствами научного стиля. Это объясняется тем, что научная монография есть сложным жанром научной литературы и отличается от других не только своей композиционной структурой, но и функционально-стилистической окраской.

Ключевые слова: функциональный научный стиль, научная монография, языковые и внеязыковые соотношения.

Kozubska I. Linguistic and Extralinguistic Correlations Between Speech Genre “Scientific Monograph” and Functional Scientific Style.

The article deals with linguistic and extralinguistic correlations between speech genre “scientific monograph” and functional scientific style. The author analyzes different definitions of notion “monograph”, characterizes features, functioning conditions and linguistic peculiarities of this speech genre. Since monograph is one of the biggest among existing genres of scientific literature, the author pays attention to compositional structure of monograph and describes it. The most typical extralinguistic features of the scientific text are clearly distinguished. They are integrity, coherency, consistency, accuracy, abstractness and generalization. On the example of monograph, the author analyzes each of them and finds linguistic means of their expression. Linguistic correlations between genre “scientific monograph” and scientific style are examined in detail on three levels: lexical, morphological and syntactical. The author concludes that almost the same extralinguistic features are peculiar both to monograph and functional scientific style whereas linguistic features of monograph partially coincide with features of scientific style. It is explained by the fact that scientific monograph is a complex genre of scientific literature and differs from others not only by its compositional structure but also by its functional and stylistic diversity.

Key words: functional scientific style, scientific monograph, linguistic and extralinguistic correlations.

Статтю рекомендовано до друку
доктор філологічних наук, професор
кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови
факультету лінгвістики НТУУ «КПІ»
Н.Г. Ішук

Елена Колесниченко
(Артемівск)

УДК 811.161.1'42

**КАЛАМБУРНЫЙ ПАРАДОКС В САТИРИЧЕСКОМ ПРОИЗВЕДЕНИИ
(НА МАТЕРИАЛЕ МОНОЛОГОВ М.М. ЖВАНЕЦКОГО)**

В статье рассматривается каламбурный парадокс как вид прагматического парадокса. Представлены приемы его создания и способы реализации в сатирическом дискурсе. В отличие от синтагматических парадигматические парадоксы обусловлены законом асимметрического дуализма языкового знака, в частности, его омонимией, синонимией, паронимией, а также наличием в языковой системе антонимических, партонимических, родо-видовых и других отношений. Стилистические средства создания парадигматического парадокса в произведениях современных сатириков чрезвычайно разнообразны. Чаще всего используются каламбурные комбинации, в которых проявляется одновременная абсурдность и правдивость смысловых сближений. Каламбур как средство создания парадокса воспринимается читателем как: а) реализованная возможность толковать слово или выражение неоднозначно; б) как нарушение логических законов организации текста.

Ключевые слова: прагматический парадокс, синтагматический парадокс, каламбурный парадокс, алогизм, логомахия, партонимы, антанаклаза, эквивокация, зевгма.

Постановка проблемы. Каламбурные комбинации – одно из наиболее интересных и разнообразных проявлений парадокса в произведениях современных сатириков, особенно часто встречается в эссеистике М.М. Жванецкого. Нерегулярность и уникальность подобных новообразований состоит в одновременной абсурдности и правдивости смысловых сближений.

Анализ последних достижений и публикаций. Парадоксальные высказывания в языке писателей и поэтов изучены в лингвистике, на наш взгляд, недостаточно полно. Можно назвать лишь некоторые работы, посвященные парадоксу в новеллах Ги де Мопассана [1], в пьесах О. Уайльда [4, 19], в творчестве В.Г. Короленко [5], Ивлиной Во [14], в произведениях И. Бунина [18], О. Мандельштама [20], В. Ерофеева [45]. Работ о парадоксе в произведениях современных сатириков в научной литературе крайне мало, и они не дают полного представления об